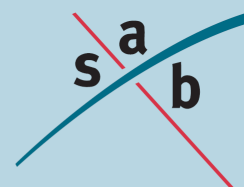

Flora- en faunaraapportage

Rijnwaalpad

Gemeente Lingewaard

Datum: 25 mei 2011
Projectnummer: 100275.01

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Leeswijzer	3
1.2	Planomschrijving	3
1.3	Wettelijk kader	5
2	Quick scan flora en fauna	7
2.1	Onderzoeksmethode	7
2.2	Gebiedsbescherming	7
2.3	Soortenbescherming	8
2.4	Conclusie	12
3	Nader veldonderzoek flora en fauna	15
3.1	Resultaten	15
3.2	Conclusie nader onderzoek	17
3.3	Consequenties	17
	Bijlage 1: geraadpleegde bronnen	19

1 Inleiding

1.1 Leeswijzer

Bij alle ruimtelijke ingrepen moet rekening gehouden worden met de aanwezige natuurwaarden in en om het plangebied. Voordat ruimtelijke ingrepen mogen plaatsvinden, dient eerst een onderzoek uitgevoerd te worden in het kader van de Natuurbeschermingswet (*gebiedsbescherming*), de Flora- en faunawet (*soortenbescherming*) en eventuele andere betrokken natuurregelgeving. Dit onderzoek wordt beschreven in voorliggende rapportage en is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken

1. **Beschrijving** van beoogde plannen, ligging van plangebied en de gevolgen van de ingrepen voor de huidige situatie
2. **Quick scan Flora en fauna.** Deze is gebaseerd op een eenmalige veldverkenning. In deze quick scan zijn op basis van een gebiedsanalyse (ruimtelijk ecologisch), de beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten en een eenmalige veldverkenning, uitspraken gedaan over de mogelijke aanwezigheid van beschermde planten en dieren in en in de directe omgeving van het plangebied. In de quick scan zijn uitspraken gedaan over de effecten van de plannen op nabijgelegen beschermde gebieden en op direct nabij het plangebied voorkomende (vaste rust- of verblijfplaatsen van) strikt beschermde flora en fauna. Hieruit volgt de conclusie of nader veldonderzoek naar strikt beschermde soorten noodzakelijk is en of een ontheffingsaanvraag in het kader van de Flora- en faunawet aan de orde is.
3. Beschrijving van het **nader onderzoek**, indien dit uitgevoerd is. Hierbij wordt ingegaan op de kwalificaties van de onderzoeker(s), de data waarop de veldbezoeken hebben plaatsgevonden, de methode van onderzoeken, specifieke ecologische kenmerken van de soort en uiteraard de resultaten.

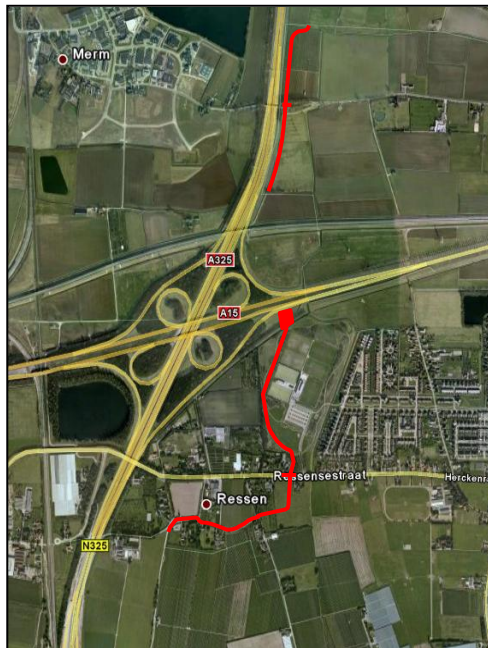
De onderzoeken in deze flora en faunarapportage zijn uitgevoerd op basis van de momenteel geldende uitwerking en interpretatie van beleid en wetgeving (zie paragraaf 1.3). Bovendien zijn alle onderzoeken uitgevoerd volgens de door de Gegevens autoriteit Natuur meest recent uitgegeven protocollen.

Gegevens flora en fauna

SAB streeft ernaar alle waarnemingen aan (bijzondere) soorten die verzameld worden tijdens flora- en faunaonderzoeken door te geven aan de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). De invoer van gegevens in de NDFF leidt tot een beter overzicht van het voorkomen van (beschermde) soorten en daarmee tot een betere bescherming van deze soorten.

1.2 Planomschrijving

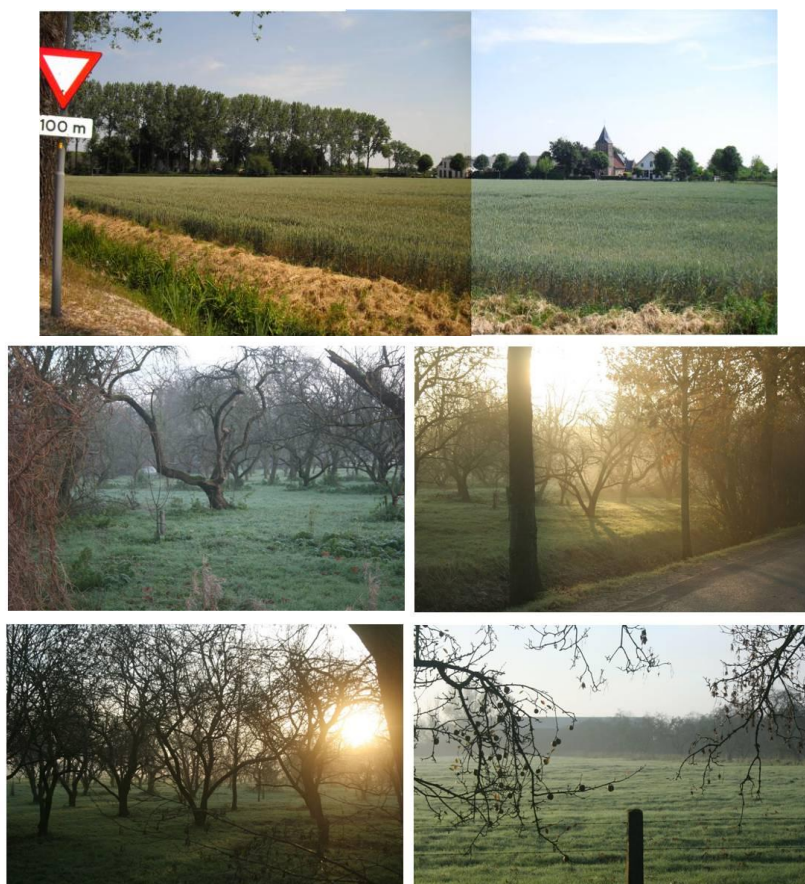
Tussen Arnhem en Nijmegen wordt door de gemeente Lingewaard in Ressen een snelfietsroute aangelegd. Dit gebeurt in samenwerking met stadsregio Arnhem Nijmegen, de gemeentes Arnhem, Overbetuwe en Nijmegen, de Provincie Gelderland en de Fietzersbond.

Figuur 1: geplande tracé voor het Rijnwaalpad in de gemeente Lingewaard.

Plangebied

Het plangebied betreft een strook grond ten oosten van de A325. Op sommige delen volgt het snelfietspad de bestaande infrastructuur. Op andere delen volgt het snel-fietspad een volledig nieuw tracé. In figuur 2 wordt een impressie van het plangebied (deel Ressen) ten tijde van de verkennende veldbezoeken weergegeven.

Figuur 2: Impressie van het plangebied. Veelal agrarische omgeving met vrij veel groen (Foto's: SAB, 2010).

Beoogde ontwikkelingen

Om het Rijnwaalpad te kunnen realiseren worden op verschillende punten nieuwe infrastructuurle werken aangelegd. Deze variëren van delen van het fietspad zelf tot bruggen en oversteekplaatsen. Om het karakter van een snelfietspad te benadrukken worden zoveel mogelijk boogstralen gehanteerd van minimaal 20 meter. In uitzonderingsgevallen worden boogstralen van 5 meter gehanteerd. Het fietspad maakt het beter mogelijk om per fiets te reizen van Arnhem naar Nijmegen en andersom. Voorliggende rapportage wijkt enigszins af van de eerder opgestelde quickscan voor het gedeelte van het tracé dat is gepland op grondgebied van de gemeente Overbetuwe. Ter hoogte van Ressen loopt het huidige tracé door een oude boomgaard waardoor mogelijke negatieve effecten niet zijn uit te sluiten.

1.3 Wettelijk kader

Bescherming in het kader van de natuur wet- en regelgeving is op te delen in gebieds- en soortenbescherming. Bij gebiedsbescherming heeft men te maken met de Natuurbeschermingswet 1998 en de Ecologische Hoofdstructuur. Soortenbescherming komt voort uit de Flora- en faunawet.

1.3.1 Gebiedsbescherming

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna kunnen aangewezen worden als Europese Vogelrichtlijn- en/of Habitatrichtlijngebied (Natura 2000). De verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Nederland opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998. Hierin zijn de al bestaande staatsnatuurmonumenten ook opgenomen. Op grond van deze wet is het verboden projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Een andere vorm van gebiedsbescherming komt voort uit aanwijzing van een gebied als Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor dergelijke gebieden geldt dat het natuurbelang prioriteit heeft en dat andere activiteiten niet mogen leiden tot frustratie van de natuurdoelen. Anders dan bij gebieds- en soortbescherming is de status als EHS niet verankerd in de natuurwetgeving, maar dient het belang in de planologische afweging een rol te spelen. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag.

1.3.2 Soortenbescherming

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. Deze wet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en faunawet opgenomen:

- het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (artikel 8);

- het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9), opzettelijk te veront-rusten (artikel 10) en hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te ver-storen (artikel 11).

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen drie beschermingsregimes worden onderschei-den:

1. beschermingscategorie 1:

Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast;

2. beschermingscategorie 2:

Voor beschermde soorten die minder algemeen zijn en extra aandacht verdienen, kan een vrijstelling (behalve voor het opzettelijk verontrusten) verkregen worden als de initiatiefnemer een goedgekeurde gedragscode heeft. Indien dit niet het ge-val is dient voor deze categorie een ontheffing aangevraagd te worden.

Als er wordt gehandeld volgens een goedgekeurde gedragscode geldt deze naast de bovengenoemde soorten ook voor vogels. In zo'n gedragscode worden ge-draglijnen aangegeven die men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Ontheffing is, als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, voor deze soorten alleen nog nodig als werkzaam-heden afwijkend van de gedragscode worden uitgevoerd;

3. beschermingscategorie 3:

Voor ongeveer honderd zeldzame soorten geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Ontheffingen voor deze groep soorten worden slechts ver-leend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingrepen vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dienen plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in ge-vaar komt. Deze uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor aantastingen van verblijfplaatsen en belangrijke (onderde-len) van leefgebieden van meer strikt beschermde soorten, is ontheffing ex. Artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voed-selkwaliteit.

1.3.3 Zorgplicht

Verder geldt altijd artikel 2 van de Flora- en faunawet, een zorgplichtbepaling. Ieder-een dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat voorafgaand aan sloop- grond- of bouwwerkzaamhe-den wordt gecontroleerd of dat negatieve gevolgen voor aanwezige soorten kunnen worden voorkomen door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2 Quick scan flora en fauna

2.1 Onderzoeksmethode

Het Natuurloket geeft in de kilometerhokken waarbinnen het plangebied en haar invloedsgebied is gelegen (187 – 433, 188 – 433, 188 – 434) het voorkomen van strikt beschermde vogels, zoogdieren, vaatplanten en vissen. Binnen deze kilometerhokken zijn de meeste soortgroepen niet goed onderzocht. Omdat de beschikbare Natuurloketgegevens in dit geval van te lage kwaliteit zijn, is besloten geen aanvullende gegevens op te vragen maar de quick scan vooral te baseren op de biotoopinschatting door een ecooloog van SAB Arnhem B.V.

Bij het opstellen van de quick scan flora en fauna is verder gebruik gemaakt van atlasgegevens uit de Atlas van Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen *et al.*, 1992), Atlas van de Nederlandse vleermuizen (Limpens, *et al.*, 1997) en diverse websites die de meest recente informatie verschaffen omtrent de verspreiding van soorten. Deze bronnen vermelden soortgegevens op uurhokniveau (5 bij 5 kilometer), dit betekent dat het globale gegevens betreft. Bijlage 2 vermeldt de geraadpleegde bronnen.

In november 2010 heeft een ecooloog van SAB Arnhem B.V. het plangebied en de directe omgeving verkend. Doel van deze veldverkenning was om een indruk te krijgen van de biotopen ter plaatse en de geschiktheid voor de verschillende soortengroepen te beoordelen. Het veldbezoek heeft nadrukkelijk niet de status van een volledige veldinventarisatie. Het eenmalige veldbezoek geeft slechts een globaal beeld van aanwezige soorten en habitats op basis van een momentopname. Zowel het tijdstip (buiten het groeiseizoen van planten en deels buiten het actieve seizoen van diverse diergroepen) als het eenmalige karakter is hiervoor niet toereikend. Het eenmalige veldbezoek geeft slechts een globaal beeld van aanwezige soorten en habitats op basis van een momentopname.

2.2 Gebiedsbescherming

Natuurbeschermingswet 1998

Het plangebied voor het tracé van het snelfietspad ligt niet in of nabij een gebied dat is aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet. Het dichtstbijzijnde beschermde natuurgebied (Uiterwaarden Waal) ligt op een afstand van minimaal drie kilometer (hemelsbreed gemeten). Gezien de aard van de ontwikkelingen, de afwezigheid van overeenkomstig habitat, de barrièrewerking van het tussenliggende gebied en het ontbreken van directe of indirecte verbindingen zijn geen negatieve effecten op beschermde natuurgebieden niet te verwachten.

Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied voor het tracé van het snelfietspad ligt in een gebied dat is aangewezen als zoekzone voor een verbindingzone in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Een deel van het tracé is nu gepland door een oude boomgaard die een waardevol onderdeel kan vormen van de EHS. Door de snelfietsroute op deze plaats te realiseren kan een negatief effect ontstaan op het functioneren van deze stapsteen.

Het functioneren van de EHS is echter niet afhankelijk van deze stapsteen. Voor de aanleg van het snelfietspad worden delen van het bestaande wegennet afgesloten voor gemotoriseerd verkeer. Dit kan tot gevolg hebben dat het aantal verkeersslachtoffers onder (beschermde) diersoorten afneemt. De verstoring door de aanwezigheid van fietsers in delen die onderdeel uitmaken van de EHS kan worden verminderd door slechts oriëntatieverlichting te gebruiken. Deze verlichting heeft lichtbronnen op geringe afstand van de grond en is voorzien van speciale armatuur waardoor uitstraling tot een minimum beperkt is. Daarnaast is het mogelijk gebruik te maken van LED-verlichting die een minder versturende werking heeft dan de standaard lichtbronnen. Bovendien is het gebied dat is aangewezen als onderdeel van de EHS niet geschikt voor verstoringgevoelige soorten. De aanwezigheid van de A325 heeft al voor een hoge verstoringgraad gezorgd. De potentie voor natuurontwikkeling in dit gebied ligt met name op mogelijkheden voor ontwikkeling van bepaalde vegetatietypen zoals bloemrijk grasland. Gezien de aard van de ontwikkelingen, de mogelijkheden tot mitigatie, het karakter van het gebied ter plaatse en de positieve gevolgen op andere niveaus zijn geen negatieve effecten te verwachten op kernkwaliteiten van de EHS.

2.3 Soortenbescherming

In het kader van de Flora- en faunawet moet worden getoetst of ter plaatse van de ruimtelijke ingrepen sprake is/kan zijn van negatieve effecten op beschermde planten en dieren. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben.

Vaatplanten

Binnen het plangebied zijn potentiële natuurlijke groeiplaatsen voor beschermde plantensoorten aanwezig. Vooral de oeverzone van watergangen in het plangebied kunnen beschermde soorten herbergen. Omdat het fietspad niet leidt tot aantasting van deze oeverzone zijn negatieve effecten op strikt beschermde soorten niet te verwachten.

Tijdens het verkennende veldbezoek zijn alleen algemene soorten aangetroffen zoals Kale jonker (*Cirsium palustre*), Grote kattenstaart (*Lythrum salicaria*), Grote kaardebol (*Dipsacus fullonum*), Heermoes (*Equisetum arvense*), Schietwilg (*Salix alba*), Fluitenkruid (*Anthriscus sylvestris*), Riet (*Phragmites australis*), Gewone berenklaauw (*Heraclium sphondylium*), Kropaar (*Dactylis glomerata*), Grote brandnetel (*Urtica dioica*), Grote weegbree (*Plantago major subsp. major*), Paardenbloem (*Taraxacum officinale*), Akkerdistel (*Cirsium arvense*) en Koolzaad (*Brassica napus*). Van al deze soorten staat er een op tabel 1 van de Flora- en faunawet. Voor soorten in deze tabel geldt echter dat bij ruimtelijke ontwikkeling aantasting van groeiplaatsen op basis van een vrijstelling mogelijk is, zonder dat er sprake is van procedurele consequenties.

Grondgebonden zoogdieren

Volgens verspreidingsgegevens komen in de omgeving van het plangebied soorten als Egel (*Erinaceus europaeus*), Bosspitsmuis (*Sorex spec.*), Huispitsmuis (*Crocidura russula*), Mol (*Talpa europaea*), Vos (*Vulpes vulpes*), Hermelijn (*Mustela erminea*), Wezel (*Mustela nivalis*), Bunzing (*Mustela putorius*), Ree (*Capreolus capreolus*), Rosse woelmuis (*Clethrionomys glareolus*), Woelrat (*Arvicola terrestris*), Aardmuis (*Microtus agrestis*), Veldmuis (*Microtus arvalis*), Dwergmuis (*Microtus minutus*), Bosmuis

(*Apodemus sylvaticus*), Haas (*Lepus europaeus*) en Konijn (*Oryctolagus cuniculus*) voor. Daarnaast komen de meer strikt beschermde soorten Eekhoorn (*Sciurus vulgaris*), Steenmarter (*Martes foina*) en Das (*Meles meles*) voor. Op het deel van het tracé dat binnen de gemeente Lingewaard ligt, zijn geen (sporen van) beschermde soorten waargenomen.

Algemeen voorkomende soorten

Door de grootte van het plangebied zijn veel verschillende habitats aanwezig met veel relatief ongestoorde delen. Vaste rust- en verblijfplaatsen van algemeen voorkomende soorten als Egel (*E. europaeus*), Huisspitsmuis (*C. russula*), Mol (*T. europea*) en kleine marterachtigen zijn dan ook met zekerheid aanwezig. Voor deze soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

Strikt beschermde soorten

Eekhoorn

Eekhoorns kunnen voorkomen in bepaalde delen van het tracé. In het middenstuk ontbreken voldoende naaldbomen, eiken en/of beuken (voedselbomen) en is het omliggende gebied van dien aard (open landschap, intensief beheer) dat het onwaarschijnlijk is dat de eekhoorn in dit deel van het plangebied voorkomt. Bij de aanleg van het snelfietspad worden geen ingrepen uitgevoerd die een negatief effect hebben op de mogelijk aanwezige vaste rust- of verblijfplaatsen van eekhoorns. Negatieve effecten zijn op voorhand uit te sluiten.

Steenmarter

De strikt beschermde steenmarter komt volgens verspreidingsgegevens ook voor in en/of in de omgeving het plangebied. De steenmarter is een soort die voorkomt in of nabij grote steden, dorpen en boerenerven, en lijkt zich aan de menselijke bebouwing te hebben aangepast. Bij de realisatie van het fietspad wordt geen bebouwing aangetast en daardoor ook geen vaste rust- en verblijfplaatsen. Negatieve effecten van de beoogde plannen op vaste rust- of verblijfplaatsen van steenmarters zijn uit te sluiten.

Das

Dassen kunnen binnen het plangebied hun leefgebied hebben. Deze dieren zullen zich niet ophouden in de nabijheid van het al bestaande tracé voor het nieuwe fietspad. De oude boomgaard die door het tracé wordt doorsneden, kan mogelijk wel deel uitmaken van leefgebied van dassen. Het is echter niet waarschijnlijk dat deze zich laten afschrikken door het fietsverkeer omdat de dieren gedurende de dag zich niet in het gebied zullen bevinden.

Voor de aanleg van het snelfietspad worden delen van het bestaande wegennet afgesloten voor gemotoriseerd verkeer. De kans op aanrijdingen van dassen kan daardoor afnemen. Het fietspad kan daardoor een licht positief effect hebben op de populatie dassen in de regio. Negatieve effecten van het fietspad zijn niet te verwachten.

Vleermuizen

Volgens de verspreidingsgegevens (Limpens *et al.*, 1997) komen in de omgeving van het plangebied Franjestaart (*Myotis nattereri*), Watervleermuis (*Myotis daubentonii*), Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus*

nathusii), Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*), Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) en Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*) voor. Alle vleermuissoorten zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet.

Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals Gewone dwergvleermuis (*P. pipistrellus*) en Laatvlieger (*E. serotinus*) en boombewonende soorten als Rosse vleermuis (*N. noctula*) en Watervleermuis (*M. daubentonii*). Daarnaast zijn soorten die van beide elementen gebruik maken. Daarbij is ook onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten zoals de gewone dwergvleermuis verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen enz). Andere soorten als de rosse vleermuis verblijven jaarrond in bomen (in holten en spleten en achter loshangende schors). De watervleermuis overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders en verblijft in de zomerperiode in boomholten.

Gebouwbewonende soorten vleermuizen

Voor de aanleg van het snelfietspad worden geen gebouwen gesloopt of aangetast. Ook loopt het nieuwe tracé nergens dicht tegen bebouwing aan. Hierdoor kunnen negatieve effecten op gebouwbewonende soorten vleermuizen op voorhand worden uitgesloten.

Boombewonende soorten vleermuizen

Boombewonende soorten worden gevonden in holten en spleten in bomen en achter loshangende schors. Voor enkele delen van het nieuw aan te leggen snelfietspad geldt dat het nieuwe tracé door delen van plantsoenen gaat. Hiervoor moeten bomen en struiken worden gekapt. In de oude boomgaard bevinden zich bomen van voldoende ouderdom om geschikt te zijn als vaste rust- of verblijfplaats voor boombewonende vleermuizen. Deze bomen zijn echter allemaal te laag waardoor de dieren moeilijk uit kunnen vliegen. Het is niet waarschijnlijk dat boombewonende vleermuissoorten vaste rust- of verblijfplaatsen hebben in de bomen van de boomgaard. Negatieve effecten zijn niet te verwachten.

Vliegroutes

Soorten maken vaak jarenlang gebruik van vaste aanvliegroutes tussen verblijfplaats en foerageergebied, daarom kan het behoud van lijnelementen cruciaal zijn voor de instandhouding van het leefgebied. Het fietspad veroorzaakt nergens een dermate brede onderbreking van mogelijke vliegroutes dat er sprake kan zijn van een negatief effect. Negatieve effecten van de beoogde ontwikkelingen op vaste vliegroutes zijn dus uit te sluiten.

Vogels

Alle vogelsoorten zijn beschermd tijdens het broedseizoen. Het betreft dan met name de actieve broedplaatsen en vaste verblijfplaatsen. Voor de meeste vogels loopt het broedseizoen van half maart tot half juli. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Het plangebied met struweel en bomen is geschikt als broedgelegenheid voor veel vogels.

Jaarrond beschermde vogelsoorten

In het kader van de Flora- en faunawet zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van enkele vogelsoorten jaarrond beschermd. Dit betekent dat nestlocaties van deze soorten het gehele seizoen beschermd zijn. Hierin worden vier categorieën onderscheiden:

- 1 Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).
- 2 Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
- 3 Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
- 4 Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).

Tijdens het verkennende veldbezoek zijn geen vogelsoorten aangetroffen. Er zijn ook geen sporen of nesten aangetroffen van jaarrond beschermde soorten. Het tracé doorkruist wel een oude boomgaard die zeer geschikt kan zijn als leefgebied voor de Steenuil (*Athene noctua*). Steenuilen en hun nestgelegenheden zijn jaarrond beschermd. De aanleg van het fietspad ter plaatse van de boomgaard kan leiden tot een ernstige aantasting van vaste rust- of verblijfplaatsen van steenuilen. In een eerdere rapportage met betrekking tot de aanleg van het snelfietspad is aangegeven dat het tracé nergens leidt tot aantasting van broedgelegenheden van strikt beschermde soorten vogels. De voorliggende rapportage is echter gebaseerd op een herziening van het tracé. Het herziene tracé doorkruist zoals eerder aangegeven een oude boomgaard. Daardoor vindt mogelijk wel aantasting plaats van vaste rust- of verblijfplaatsen van strikt beschermde soorten plaats.

Bij de aanleg van het snelfietspad zijn significant negatieve effecten op strikt beschermde soorten niet op voorhand uit te sluiten.

Amfibieën

Stichting RAVON (Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland) verzamelt verspreidingsgegevens van reptielen, amfibieën en vissen en publiceert deze jaarlijks op het internet (www.ravon.nl). Volgens RAVON komen in de omgeving van het plangebied amfibieën voor zoals Bastaardkikker (*Rana klepton esculenta*), Bruine kikker (*Rana temporaria*), Gewone pad (*Bufo bufo*), Kamsalamander (*Triturus cristatus*), Kleine watersalamander (*Lissotriton vulgaris*), Meerkikker (*Rana ridibunda*), en de meer strikt beschermde soorten Poelkikker (*Rana lessonae*) en Rugstreeppad (*Bufo calamita*) voor.

Algemene soorten

Algemene soorten, zoals Bruine kikker (*R. temporaria*) en Gewone pad (*B. bufo*), die na de metamorfose op het land naar voedsel gaan zoeken, zijn gezien de binnen het plangebied gelegen biotopen niet uit te sluiten. Deze soorten kunnen grote afstanden afleggen. Omdat de dieren op het land overwinteren, is het ook mogelijk dat er dieren in de winterperiode binnen het plangebied aanwezig zijn. Voor deze soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

Beschermde soorten

Binnen het plangebied zijn watergangen aanwezig die geschikt kunnen zijn voor kamsalamanders. Deze watergangen worden nergens aangetast door de aanleg of het gebruik van het snelfietspad. Negatieve effecten op vaste rust- of verblijfplaatsen van kamsalamanders zijn niet te verwachten.

Bij de aanleg van het fietspad kan de situatie ontstaan waarbij geschikt habitat voor rugstreeppadden wordt aangelegd. Op dat moment kan de soort het tracé koloniseren en zodoende voor vertraging zorgen. Het is belangrijk om geen grote delen van het tracé braak te laten liggen. Als ondiepe plassen worden voorkomen dan is de kans op kolonisatie minimaal en zijn negatieve effecten op vaste rust- of verblijfplaatsen van rugstreeppadden niet te verwachten.

Reptielen

Reptielen zijn over het algemeen gebonden aan structuurrijke vegetatie, vaak gelegen in weinig verstoorde biotopen. Soorten als ringslang (*Natrix natrix*) en levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*) kunnen voorkomen in gebieden met een relatief hoge verstoringsgraad. Volgens RAVON zijn geen reptielen waargenomen in het plangebied of de omgeving daarvan. In het plangebied zijn geen geschikte habitats aangetroffen. Negatieve effecten op vaste rust- of verblijfplaatsen van reptielen zijn op voorhand uitgesloten.

Vissen

Volgens de verspreidingsgegevens van het Natuurloket komen binnen het plangebied beschermde vissoorten voor. Binnen het deel van de gemeente Lingewaard liggen enkele watergangen waar mogelijk beschermde vissoorten in voor kunnen komen. Deze watergangen worden waarschijnlijk niet aangetast door de aanleg van het snelfietspad. Negatieve effecten op populaties van beschermde vissoorten zijn niet te verwachten.

Insecten (vlinders, libellen, sprinkhanen) en overige soortengroepen

Slechts een beperkt aantal van de zeer soortenrijke groep van de insecten is beschermd. De habitateisen van beschermde soorten binnen deze groep zijn vaak zeer locatiespecifiek en gebonden aan zeer bijzondere habitats. Dergelijke habitats komen niet in het plangebied voor. Overige strikt beschermde soorten als mollusken en weekdieren zijn ook niet te verwachten gezien de biotopen.

2.4 Conclusie

Tussen Arnhem en Nijmegen wordt een snelfietspad gerealiseerd. Dit fietspad volgt deels een tracé dat over bestaande infrastructuur loopt en deels een volkomen nieuw tracé. Voordat deze ingreep wordt uitgevoerd, dienen de gevolgen voor beschermde natuurwaarden en de consequenties in het kader van de geldende natuurwet- en regelgeving in beeld te zijn gebracht.

2.4.1 Gebiedsbescherming

In het kader van de Natuurbeschermingswet (NB-wet) en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dient er getoetst te worden of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben op de beschermde gebieden. Het plangebied tussen Arnhem en Nij-

megen ligt niet in of nabij een gebied dat is aangewezen in het kader van de NB-wet. Het dichtstbijzijnde beschermde natuurgebied ligt op een afstand van meer dan drie kilometer (hemelsbreed gemeten).

Gezien de aard van de ingreep, de barrièrewerking van het tussen liggende gebied, het ontbreken van directe verbindingen en het ontbreken van overeenkomstige habitats zijn negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet te verwachten.

Het tracé ligt wel in de EHS of in gedeelten daarvan die zijn aangewezen als zoekzone voor de aanleg van een ecologische verbinding. Als het fietspad niet wordt verlicht of wordt voorzien van oriëntatie LED-verlichting met speciale armatuur die uitstraling voorkomt, dan zijn de effecten te verwaarlozen. Het gebied is namelijk niet aangewezen voor speciale verstoringsgevoelige soorten.

Gebiedsbescherming is op deze locatie niet aan de orde.

Gezien de aard van de ingreep, de mogelijkheden tot mitigatie, de aard van de EHS ter plaatse zijn negatieve effecten op de EHS niet te verwachten.

2.4.2 Soortenbescherming

In het kader van de Flora- en faunawet dient te worden nagegaan of vaste rust- en verblijfplaatsen door de ingreep worden aangetast (verwijderd, ongeschikt gemaakt) of dieren worden verontrust. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben. Invloeden die leiden tot een verminderde geschiktheid van het plangebied als bijvoorbeeld foerageergebied zijn niet ontheffingsplichtig, tenzij het een zodanig belang betreft dat bij het wegvallen van deze functie ook de vaste rust- en verblijfplaatsen van soorten niet langer kunnen functioneren. Door de werkzaamheden kunnen alle aanwezige soorten negatieve effecten ondervinden van de ingreep. Voor de meeste soorten is dit tijdelijk van aard.

Algemene soorten

De meeste van de aanwezige soorten zijn beschermd maar vallen onder het lichte beschermingsregime van de Flora- en faunawet (tabel 1). Hiervoor geldt dat aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen op basis van een vrijstelling mogelijk is, zonder dat er sprake is van procedurele consequenties.

Strikt beschermde soorten

Binnen het plangebied kunnen beschermde soorten voorkomen. Deze rapportage is gebaseerd op de laatste tracékeuze. Hierbij wordt het snelfietspad aangelegd door een oude boomgaard. Hierdoor kunnen significante negatieve effecten optreden op de vaste rust- of verblijfplaatsen van steenuilen.

Negatieve effecten op vaste rust- of verblijfplaatsen van strikt beschermde soorten zijn niet op voorhand uit te sluiten.

Bij de start van werkzaamheden in het broedseizoen, kunnen broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren. Werkzaamheden dienen plaats te vinden buiten het broedseizoen of tijdens het broedseizoen, als broedende vogels binnen en in de directe omgeving van het plangebied uitgesloten kunnen worden.

2.4.3 Nader onderzoek

Uit de quickscan blijkt dat effecten op vaste rust- of verblijfplaatsen van steenuilen niet op voorhand uitgesloten kunnen worden. Bij doorkruising van de oude boomgaard kan sprake zijn van aantasting van het territorium van een steenuil. Om hier meer duidelijkheid in te verkrijgen dient een nader onderzoek naar steenuilen te worden opgestart.

2.4.4 Aanbevelingen

Naast de consequenties die voortkomen uit de Flora- en faunawet is ook een aantal vrijblijvende aanbevelingen te doen ten aanzien van de inrichting van het plangebied, zoals:

- het planten van bomen en struiken voor vogels en vleermuizen verdient aanbeveling. Het beste zijn, ecologisch gezien, inheems bes- en bloemdragende struiken en planten;
- het creëren van een geleidelijke overgang van sloten naar het plangebied. Hierbij dient vegetatieontwikkeling in deze overgang gestimuleerd te worden. Dit kan positieve effecten hebben op het voorkomen van amfibieën;
- Het gebruik van keerwanden dient zoveel mogelijk te worden beperkt;
- De verlichting van het snelfietspad zodanig uitvoeren dat uitstraling tot een minimum wordt beperkt. Dit is mogelijk door geen hoge lantaarnpalen te plaatsen maar slechts laag geplaatste oriëntatieverlichting.

3 Nader veldonderzoek flora en fauna

Om meer duidelijkheid te verkrijgen omtrent de aanwezigheid van steenuilen in het plangebied ter plaatse van de oude boomgaard te Ressen (gemeente Lingewaard) is in het voorjaar van 2011 een nader onderzoek opgestart. Dit onderzoek is uitgevoerd in de maanden maart – april omdat de dieren in deze periode territoriaal gedrag vertoonden. Door het afspelen van geluidsopnames is onderzocht of en waar uilen zich ophouden. Door een gestandaardiseerde werkwijze te volgen, is inzichtelijk gemaakt waar de territoria zich bevinden.

3.1 Resultaten

Het eerste veldbezoek heeft plaatsgevonden op 1 maart 2011. Het onderzoek heeft plaatsgevonden tussen 18:45 en 20:15. Tijdens dit bezoek zijn op 12 locaties geluidsopnames afgespeeld. Daarbij is op twee plaatsen een mogelijke contactroep gehoord. Door een toename in de wind, was het niet met zekerheid vast te stellen of het hier daadwerkelijk om steenuilen ging.

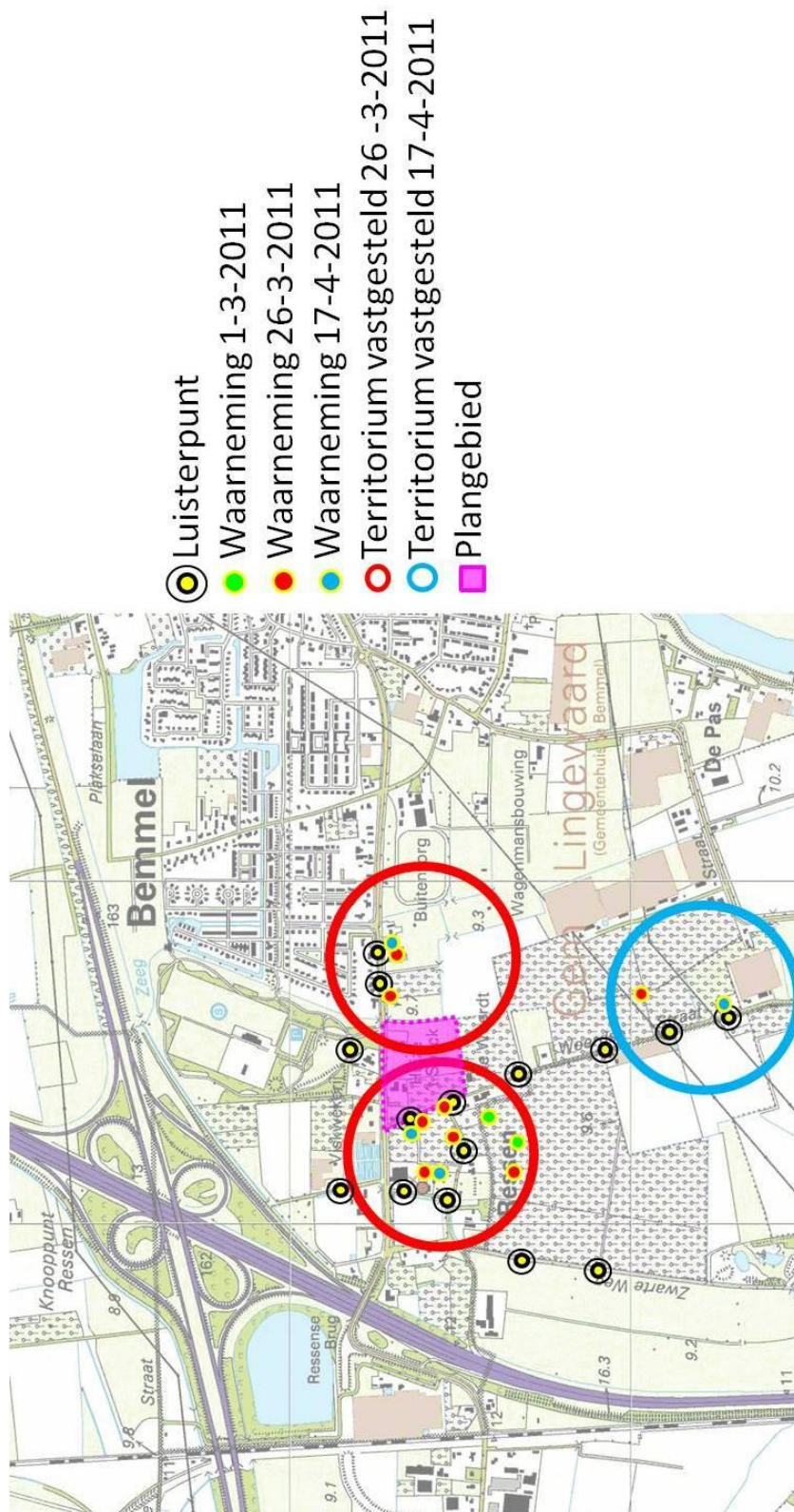
Het tweede veldbezoek heeft plaatsgevonden op 26 maart 2011. Het onderzoek heeft plaatsgevonden tussen 20:30 en 23:00. Hierbij is ook op 12 plaatsen een geluidsopname afgespeeld. Daarbij zijn met zekerheid op drie verschillende locaties territoriale geluiden gehoord en op 1 locatie is een steenuil gezien. De exacte locatie van 1 van de territoria kon niet worden vastgesteld.

Het derde veldbezoek heeft plaatsgevonden op 17 april 2011 tussen 22:30 en 0:30.

Op 12 locaties is een geluidsopname afgespeeld. Op dezelfde locaties als bij het tweede veldbezoek zijn territoria vastgesteld. Op 1 locatie zijn met zekerheid twee steenuilen gehoord, vermoedelijk gaat het hier om een paartje. Dit derde veldbezoek heeft ook aangetoond waar het derde territoria gelegen is. De steenuil is hier ook visueel waargenomen.

Bij de woning ten noorden van de boomgaard is door de eigenaar een steenuilenkast opgehangen. Deze kast is vermoedelijk nog niet in gebruik maar geeft wel aan dat ook bewoners in de omgeving goed op de hoogte zijn van de aanwezigheid van steenuilen.

Op onderstaande figuur is aangegeven waar de geluidsopnames zijn afgespeeld en waar uilen zijn gehoord. Ook zijn de verschillende territoria van steenuilen aangegeven.

Kaart met informatie over het nader onderzoek naar steenuilen in Ressen. Een luisterpunt is een plaats waar geluidsopnames van steenuilen zijn afgespeeld. Aanwezige steenuilen reageren op geluidsopnames door territoriale of baltsgeluiden te laten horen.

3.2 Conclusie nader onderzoek

Het deel van het tracé dat herzien is doorkruist met zekerheid twee territoria van steenuilen. De oude boomgaard valt met zekerheid binnen het territorium van een steenuil. Het deel ten oosten van de oude boomgaard doorkruist met zekerheid het territorium van een paartje steenuilen. Ten zuiden van de boomgaard ligt op korte afstand een territorium. In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn geen mogelijkheden voor een nieuw territorium. Aan de noordzijde zijn geen steenuilen waargenomen maar hier is de omgeving niet geschikt. Bovendien vormt de Ressensestraat een barrière voor overvliegende steenuilen. De dieren vliegen vaak laag over de grond waardoor de kans op verkeersslachtoffers aanzienlijk is.

De omvorming naar modernere vormen van fruitteelt en de aanleg van de busremise hebben al geleid tot een vergaande achteruitgang van de kwaliteit van het leefgebied. Door de aanleg van het snelfietspad door de genoemde territoria komt de lokale populatie verder onder druk te staan wat leidt tot een negatief effect op de populatie.

3.3 Consequenties

Voor vogels geldt dat een ontheffing alleen wordt afgegeven wanneer er sprake is van een belang genoemd in de Vogelrichtlijn. Dat zijn:

- Bescherming van flora en fauna
- Veiligheid van het luchtverkeer
- Volksgezondheid of openbare veiligheid

Geen van bovengenoemde belangen is aan de orde, daarom is het verkrijgen van een ontheffing niet mogelijk.

Het is wel mogelijk om een zogenaamde positieve afwijzing te verkrijgen. Daarbij worden mitigerende maatregelen genomen waardoor overtreding van de Flora- en faunawet wordt voorkomen. De ecologische functionaliteit van het plangebied blijft dan behouden. In dit geval zijn de mogelijkheden daartoe beperkt en wel om de volgende redenen. Een positieve afwijzing voor het aantasten van territoria van steenuilen wordt alleen afgegeven als er sprake is van een groot openbaar belang en als geen alternatieven voorhanden zijn. Dat er sprake is van een groot openbaar belang is door de gemeente Lingewaard te onderbouwen met de onderzoeken die ten grondslag liggen aan de keuze voor het herziene tracé. Er zijn echter wel alternatieven voorhanden, namelijk het oude tracé. Hierdoor zal het niet mogelijk zijn een ontheffing op artikel 75 van de Flora- en faunawet te verkrijgen. Een ontheffingsaanvraag zal naar verwachting leiden tot een negatieve afwijzing waardoor alsnog het oude tracé zou moeten worden aangehouden.

Een andere beperking is de aanwezigheid van andere steenuilenterritoria. Uitbreiding van leefgebied oostwaarts of zuidwaarts is niet mogelijk door de aanwezigheid van andere steenuilen. Een uitbreiding van leefgebied naar het noorden is niet mogelijk door de afwezigheid van geschikt leefgebied. Uitbreiding naar het westen is in theorie mogelijk maar daarvoor moet grond worden aangekocht die aansluitend ligt aan het plangebied. Vermoedelijk is dit niet eenvoudig uit te voeren.

Het is ook mogelijk om de kwaliteit van het leefgebied te verhogen. Dit is erg moeilijk door de aanwezigheid van moderne laagstamboomgaarden. De belangen liggen hier niet bij natuurbeheer waardoor maatregelen ter verhoging van de kwaliteit kostbaar kunnen zijn.

Op basis van dit onderzoek is sterk aan te bevelen het oude tracé te handhaven waarbij geen leefgebied van steenuilen wordt aangetast. Er zijn dan geen verdere consequenties vanuit de Flora- en faunawet te verwachten.

Bijlage 1: geraadpleegde bronnen

Bos, F., Bosveld, M., Groenendijk, D., Swaay van, C., Wynhoff, I. De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea.-Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis. KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.

Broekhuizen, S., Hoekstra, B., van Laar, V., Smeenk, C. en Thissen, J.B.M. 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht
De Nie, H.W. 1997. Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen. Media Publishing Int BV, Doetinchem.

Diepenbeek, A. 1999. Veldgids Diersporen, Uitgeverij KNNV, Utrecht.

Janssen, J.A.M en Schaminée, H.J., 2004, Europese natuur in Nederland, Soorten van de Habitatrichtlijn. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Limpens, H., Mostert, K. en Bongers, W. 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen, uitgeverij KNNV, Utrecht.

Linde, B te, en L.J. van den Berg, 2003, Atlas van de flora van Oost Gelderland. Stichting De Maandag, Ruurlo.

Nederlands vereniging voor libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse fauna 4. Nationaal en Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

SOVON Vogelonderzoek 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Spitzen - van der Sluijs, A.M., Zollinger, R. en Creemers, R. 2007. Atlas reptielen en amfibieën in Gelderland 1985 - 2005. Stichting RAVON, Nijmegen.

Van der Meijden, R. 1990. Heukels' Flora van Nederland. Wolters-Noordhoff.

Websites

www.gelderland.nl, provinciale site met gegevens over de exacte ligging van de Provinciale invulling van de Ecologische Hoofd Structuur (PEHS).

www.minlnv.nl, website van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Veel informatie over wetgeving, Natura2000, EHS etc.

www.natuurloket.nl, gevalideerde gegevens van alle PGO's per kilometerhok. Tegen betaling ontvangt u de meest gedetailleerde gegevens.

www.ravon.nl, website met informatie over de verspreiding van reptielen, amfibieën en vissen in Nederland

www.sovon.nl, website met uitgebreide informatie over ecologie en verspreiding van vogelsoorten

www.telmee.nl, website met gevalideerde gegevens van alle soorten

www.vzz.nl, website met informatie over ecologie van zoogdieren

www.waarneming.nl, website met deels ongevalideerde gegevens van alle soorten